

Број: 401-00-2683/2021-01

Београд

ПРИМЉЕНО:			
Орг. јед.	Број	Првлог	Вредност
	05-1641/21-2		

На основу члана 17. Закона о облигационим односима ("Сл. лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 - одлука УСЈ и 57/89, "Сл. лист СРЈ", бр. 31/93, "Сл. лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља и "Сл. гласник РС", бр. 18/2020),

МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ (у даљем тексту: Министарство здравља), Немањина 22-26, 11000 Београд, које заступа министар др Златибор Лончар,

РЕГУЛАТОРНО ТЕЛО ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ МЕДИЈЕ (у даљем тексту: Регулатор), Трг Николе Пашића 5, 11003 Београд, које заступа председница Савета Оливера Зекић,

КЛИНИКА ЗА ПСИХИЈАТРИЈСКЕ БОЛЕСТИ „ДР ЛАЗА ЛАЗАРЕВИЋ“ (у даљем тексту: Клиника), Вишеградска 26, 11000 Београд, коју заступа доц. др сци. мед. Ивана Сташевић Карличкић, в. д. директора,

Закључили су у Београду, дана 10. септембра 2021. године:

МЕМОРАНДУМ О САРАДЊИ

Члан 1.

Потписници Меморандума о сарадњи (у даљем тексту: Меморандум) сагласно констатују да:

- у Републици Србији просечно годишње у претходних десет година 1.100 особа себи одузме живот, односно четири особе дневно, што је забрињавајући податак који захтева акцију надлежних институција и стручњака у области менталног здравља, као и друштва у целини;
- истраживања показују да суицидалне особе дају знаке упозорења о својим намерама, као и да се веома ретко дешава да неко изврши суицид, а да другима не стави до знања како се осећа;
- је најважније да се озбиљно схвате претње и покушаји суицида, али и да се зна да особа која размишља о суициду можда неће потражити помоћ, с тим да то не значи да је не жели или да јој помоћ није потребна;
- суицидалне личности не желе да умру, већ желе да прекину неподношљиву патњу коју осећају, због чега су веома важни доступност професионалне психијатријске помоћи, али и ослонац који ове личности могу наћи у заједници,
- са становишта новинарске и људске етике извештавање о суициду представља посебно осетљиво подручје;
- су бројна истраживања показала повезаност између начина извештавања о суициду и пораста броја суицида;
- медији, као један од значајних фактора у обликовању људског понашања, могу адекватним, едукативним, одговорним и хуманим извештавањем да допринесу раду на превенцији суицида, пре свега подизањем свести о овој теми и указивањем на доступну подршку у релевантним центрима за помоћ;

- је степен публицитета који добија прича о суициду директно повезан са бројем суицида која следе, што је посебно наглашено када су славне јавне личности у питању, а највећи утицај има на најрањивију популацију, односно адолесценте;
- садржаји који постоје у медијима, а тичу се начина извештавања о суициду, могу бити од великог животног значаја;
- вести о суицидима, како у штампаним медијима, тако и на телевизији и радију, а које се пролонгирано емитују на различитим каналима, имају највећи публицитет и највећи утицај, посебно уколико се ради о познатим личностима;
- је интернет данас донео читав низ нових садржаја и нових питања која захтевају емпиријске одговоре, као и да је несумњив утицај који овај медиј има на понашање пре свега младих;
- сами извештаји не повећавају суицидално понашање у рањивој популацији, већ одређен начин извештавања о тој теми;
- су истраживања показала да постоји и тзв. Папагено ефекат који се односи на чињеницу да је медијско извештавање, које наглашава позитивне исходе суицидалне кризе, повезано са нижом стопом суицида;
- су извештавања о томе како овладати кризом, а у којима се приказују добре стратегије за превазилажење кризе, повезана са нижом стопом суицида;
- водичи добре праксе везани за извештавање медија о суициду имају смисла и позитивног ефекта само ако су засновани на заједничким напорима и сарадњи стручњака у области превенције суицида, новинара, новинарских школа и факултета и стручњака из области јавног здравља.

Предмет Меморандума

Члан 2.

Потписници овог Меморандума сагласни су да буду стратешки партнери у давању смерница о извештавању медија о суициду (у даљем тексту: „Смернице“).

Смернице из става 1. овог члана садрже правила која ближе дефинишу начине како не треба, односно како треба извештавати јавност о суициду и саставни су део овог меморандума.

Члан 3.

Међусобном сарадњом стране потписнице ће подстицати блиску сарадњу и размену информација у вези са применом Смерница на бази једнакости, реципроцитета и опште друштвене користи.

Стране потписнице ће у сарадњи са новинарским удружењима и образовним институцијама за новинаре организовати радионице и обуку за примену Смерница приликом извештавања, имајући у виду да подаци о броју суицида захтевају да сваки члан друштва, на свој начин и у свом домену, озбиљно схвати проблематику суицида и делује на његовој превенцији.

Обавезе страна потписница Меморандума

Члан 4.

Министарство здравља се обавезује да:

- спроводи стратешке активности дефинисане кроз Стратегију јавног здравља;
- врши стратешко планирање у складу са Националним програмом о заштити менталног здравља;
- учествује у Радном тиму за координацију активности дефинисаних Меморандумом
- континуирано координише сарадњу преко Сектора за јавно здравље и програмску здравствену заштиту и Републичком стручном комисијом за ментално здравље са Клиником за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“.

Члан 5.

Регулаторно тело за електронске медије се обавезује да:

- у оквиру својих надлежности и постојеће законске и подзаконске регулативе подстиче пружаоце медијских услуга на развој и подизање нивоа професионализма приликом информисања о трагичним догађајима, поготово о догађајима као што је суицид;
- уколико приликом редовних активности (који подразумевају надзор и анализу програмског садржаја пружалаца медијске услуге) дође до информација које су од значаја у вези са применом Смерница и постизањем циљева овог Меморандума, те информације подели са странама потписницама;
- да пружи подршку пружаоцима медијских услуга у подизању свести кроз продукцију разноврсних програмских садржаја (емисије, прилози, извештаји) о проблему суицида као и на одстрањивању сензационализма приликом информисања о теми суицида
- сарађује и размењује најбољу праксу са странама потписницама овог меморандума;
- учествује у едукативним радионицама и обукама у циљу примене Смерница овог меморандума;

Члан 6.

Клиника за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ се обавезује да:

- организује едукативне радионице, обуку новинарским удружењима и образовним институцијама за новинаре у циљу примене смерница овог меморандума приликом медијског извештавања о суициду
- ради на промоцији менталног здравља у циљу превенције суицида

Измене, допуне и рок важења Меморандума

Члан 7.

Овај меморандум стране потписнице могу мењати или допуњавати у писаном облику уз сагласност свих потписница.

Међусобна комуникација

Члан 8.

У циљу остваривања сарадње биће формиран радни тим за координацију активности дефинисаних овим меморандумом (у даљем тексту: Радни тим).

Радни тим ће чинити пет чланова и то: три представника Министарства здравља, (два члана Републичке стручне комисије за ментално здравље и један члан из Сектора за јавно здравље) и два представника Регулатора.

Радни тим ће одржавати састанке најмање једном годишње.

Радни тим ће за потребе реализације овог меморандума благовремено припремати и усаглашавати оквирни план активности, а за сваку конкретну појединачну активност биће усаглашен посебан план активности, којим ће бити дефинисани учесници, потребни ресурси, садржина и циљ активности.

Свака од страна потписница може предложити садржај појединачне активности која се односи на област сарадње дефинисане Меморандумом.

Евентуални спорови

Члан 9.

Сви евентуални спорови који се појаве у погледу тумачења и имплементације овог меморандума биће разрешени на пријатељски начин у духу сарадње и узајамног поштовања.

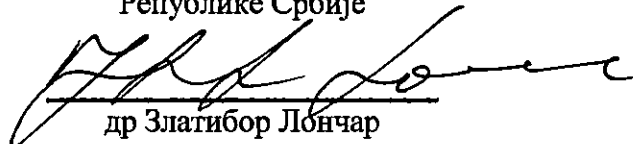
Ступање на снагу Меморандума

Члан 10.

Меморандум ступа на снагу даном потписивања, а закључује се на неодређено време.

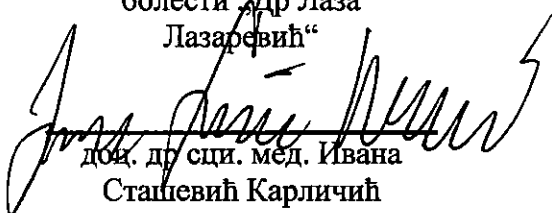
Свака страна потписница може једнострано раскинути Меморандум, слањем писменог обавештења, уз отказни рок од петнаест дана.

Министарство здравља
Републике Србије

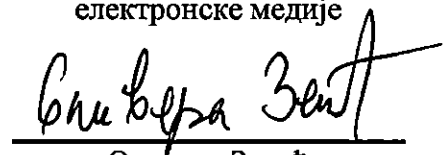
др Златибор Лончар
министар

Клиника за психијатријске
болести „Др Лаза
Лазаревић“

доц. др сци. мед. Ивана
Стајевић Карличкић
в.д. директора

Регулаторно тело за
електронске медије

Оливера Зекић
Председница Савета

**СМЕРНИЦЕ
О НАЧИНИМА ИЗВЕШТАВАЊА МЕДИЈА О СУИЦИДУ**

СМЕРНИЦЕ КАКО НЕ ИЗВЕШТАВАТИ О СУИЦИДУ

1. ПОЈЕДНОСТАВЉЕНО – представљањем суицида као резултата једног догађаја, или пак „мистериозног, необјашњивог чина без знакова упозорења“.

Суицид је резултат комплексне интеракције низа фактора, од којих је непосредни узрочник само једна од карика тог низа. Корисно је нагласити да многобројни чиниоци утичу на суицид (ментални и поремећаји понашања, злоупотреба супстанци, телесна болест, породични проблеми, међуљудски конфликти, животне трауме и стресори). Истраживања су показала да су људи чији суицид изгледао као да је изазван неким одређеним догађајем, често имали менталне проблеме који нису били препознати од стране породице, пријатеља и окружења.

2. ПРОДУЖЕНО, ПОНОВЉЕНО – давање велике медијске пажње одређеном случају суицида, без обзира ко је особа која је изгубила битку са животом. Велика медијска пажња посвећена одређеном случају (а најчешће су у питању јавне личности), може довести до појачаних суицидалних идеја код рањиве популације, односно младих особа.

3. СЕНЗАЦИОНАЛИСТИЧКО ИЗВЕШТАВАЊЕ И УЗ НЕПОШТОВАЊЕ ПРИВАТНОСТИ И ДОСТОЈАНСТВА ЖРТВЕ ТАКВОГ ДОГАЂАЈА, ЖРТВИНИХ СРОДНИКА ИЛИ ДРУГИХ ЖРТВИ БЛИСКИХ ЛИЦА – извештавање о суициду на исти начин као у случајевима криминала, са „бомбастичним“ насловима, коментарима и изјавама очевидаца. Избегавати насловне стране, као и коришћење неадекватних израза као што су починио суицид, успешан/неуспешан суицид.

4. НАВОЂЕЊЕ ДЕТАЉНОГ ОПИСА МЕТОДА СУИЦИДА И НА НЕПРИМЕРЕН НАЧИН СПЕКУЛАЦИЈЕ О УЗРОКУ, ТОКУ И ПОСЛЕДИЦАМА ТРАГИЧНОГ ДОГАЂАЈА, БРОЈУ ЖРТАВА ТРАГИЧНОГ ДОГАЂАЈА, ЊИХОВОМ ИДЕНТИТЕТУ И ЊИХОВОМ СТАЊУ НАКОН ДОГАЂАЈА - Превише детаљно извештавање о случају – детаљне информације о плану, механизмима и начину на који је особа себи одузела живот, графичке илустрације и слике са лица места, могу олакшати опонашање начина суицида. Истраживања су показала да извештаји о суициду имају већи утицај на опонашање метода, него саму учесталост. Одређена места (мостови, стене, високе зграде, пруге итд.) традиционално се повезују са суицидом, те додатни публицитет повећава ризик да их искористи већи број људи. Свакако треба избегавати детаљни опис метода, односно начин набавке средства за извршење суицида.

5. ПРЕДСТАВЉАЊЕ СУИЦИДА КАО РЕШЕЊА ЗА ПОСТИЗАЊЕ НЕКОГ ЦИЉА - представљање суицида као начина на који се особа изборила са неким проблемом (личним, породичним, финансијским), као решења за постизање неког циља, излаз из ситуације. Не тражите кривце и немојте окривљавати никога - увек постоје алтернативе суициду!

6. ГЛОРИФИКОВАЊЕ СУИЦИДА ИЛИ ОСОБЕ КОЈА ЈЕ ПОЧИНИЛА СУИЦИД - кроз романтизоване приказе, слике уплаканих погребних колона, опроштајних писама, „најава“ на друштвеним мрежама и слично, који могу оставити погрешан утисак да је суицид нешто што друштво популаризује, као начин истицања и скретања пажње на себе. Позитивна пажња која се даје преминулој особи, може довести до повређивања рањивих особа жељних пажње.

СМЕРНИЦЕ КАКО ИЗВЕШТАВАТИ О СУИЦИДУ

1. Препоручују се МИНИМАЛИСТИЧКЕ И УМЕРЕНЕ ФОРМУЛАЦИЈЕ, уместо сензационалистичких репортажа и наслова:

- Не би требало да је весто суициду на насловним странама;
- упутно је користити фотографије из живота умрлог, а никако са лица места
- известити у форми кратке репортаже, без детаља о начину
- корисно је напоменути било који ментални проблем који је особа евентуално имала, као и алтернативе суициду.

2. Пожељно је ИНТЕРВЈУИСАТИ СТРУЧЊАКЕ за ментално здравље и ЕКСПЕРТЕ за област суицидалног понашања, уместо полиције и сведока, родбине, пријатеља и познаника преминулог.

- кроз разговор са професионалцима из области менталног здравља и потврђавање чињенице да је суицид узрокован менталним проблемом повећава се свест заједнице и ублажава стигматизација.

3. СТАТИСТИЧКЕ ПОДАТКЕ о суициду треба правилно интерпретирати

- избегавати термине као што су „експлозија“ или „епидемија“ суицида, довољно је навести „пораст“ или „повећан број суицида“, уколико је примећен такав тренд.

4. У складу са претходно реченим, важно је водити рачуна о ЈЕЗИКУ који се користи:

- успешан/ неуспешан суицид – боље је рећи одузео себи живот, умро од суицида;
- починио суицид- као да је реч о криминалу, злочину или греху;
- епидемија суицида.

5. Уз извештај увек је препоручљиво ПОНУДИТИ АЛТЕРНАТИВЕ СУИЦИДУ које се пре свега односе на тачне информације о доступној професионалној помоћи тј. „Коме се обратити?“

- ССС линије за превенцију суицида;
- дежурне установе из подручја ургентне психијатрије;
- организације које брину о менталном здрављу грађана.

Наиме, пожељно је искористити причу и информисати читаоце и гледаоце о свим потенцијалним узроцима суицида, знацима упозорења, начинима превенције, као и могућим алтернативама и доступним третманима за помоћ у кризи.

6. Извештавање на овакав, одговоран начин, истовремено УМАЊУЈЕ СТИГМУ О МЕНТАЛНИМ ПОРЕМЕЋАЈИМА и смањује предрасуде и митове о суициду.

7. Никада не треба заборавити ОЖАЛОШЋЕНЕ

- Поруке саосећања у часовима туговања и обезбеђивање контакт телефона особа или организација које пружају подршку особама које су ожалостане после суицида блиске особе, повећава вероватноћу да ће породица, пријатељи и стручњаци за ментално здравље интервенисати у суицидним кризама.

8. ИЗВЕШТАВАЊЕ О ДОБРИМ СТРАТЕГИЈАМА У ПРЕВАЗИЛАЖЕЊУ КРИЗЕ

- репортаже фокусиране на личне и индивидуалне приче о томе како је неко превазишао суицидалне идеје помажу у промовисању наде, охрабрују друге да потраже помоћ и смањују стигматизацију особа са менталним тешкоћама